Koepel Sociaal Domein
EDAM - VOLENDAM

Volendam, 10 september 2024

Aan: fracties politieke partijen vertegenwoordigd in de gemeenteraad van Edam-Volendam.

Betreft: toekomst inwonersparticipatiebeleid van de gemeente

Inleiding

N.a.v. het lezen van de raadsinformatiebrief voortgang evaluatie inwonersparticipatiebeleid d.d. 11 juli jl. en het document met werktitel “Eigenlijk is het heel simpel?” met als ondertitel “Uitkomsten van de evaluatie van het inwonersparticipatiebeleid en voorstellen voor nieuw beleid” d.d. 27 augustus jl. draagt de KSD de volgende aspecten van beleid aan.

Top down en bottom-up benadering van beleid

Nieuw beleid wordt vanuit hogere overheden **top down** uitgerold over de gemeenten. Inwoners mogen participeren en de mate waarin wordt verduidelijkt in de zgn. participatieladder. Het gevraagd reageren van de inwoners op het realiseren van nieuw beleid wil de gemeente eigenlijk vorm geven door cliëntenpanels en denktanks.
In het stuk van de gemeente wordt vooral gehint op de nieuwe Omgevingswet en het daaruit voortvloeiende Edam-Volendams Ruimtelijk Planproces (EVRPP).
De KSD en de onderliggende adviesraden adviseren op beleidsthema’s in het Sociaal domein.

Hoe zouden cliëntenpanels eruit kunnen zien?*
Cliëntenpanels zijn specifiek bedoeld om belangen te behartigen van een groep inwoners, cliënten enz. Cliëntenpanels kunnen waardevolle inzichten bieden in de behoeften en ervaringen van de doelgroep, wat helpt bij het verbeteren van de kwaliteit van de dienstverlening. Dit geldt voor zowel de Wmo, waar gemeenten ondersteuning bieden aan mensen die niet op eigen kracht zelfredzaam zijn, als voor de participatiewet en jeugdzorg.
Andere vormen:

- cliëntenraden: dit zijn formele groepen die regelmatig bijeenkomen om advies te geven over beleid en uitvoering.
- focusgroepen: kleine tijdelijke groepen die samenkomen om specifieke onderwerpen te bespreken.
- enquêtes en vragenlijsten: hiermee kunnen gemeenten brede feedback verzamelen van een grote groep mensen.

- Inloopbijeenkomsten en informatieavonden: open bijeenkomsten waar inwoners hun mening kunnen geven en vragen kunnen stellen.
- digitale platforms: online fora of apps waar inwoners ideeën kunnen delen en discussies kunnen vormen.
- individuele gesprekken: persoonlijke gesprekken om diepgaande feedback te krijgen.

Interessant is hoe de gemeente burgers selecteert die als actieve burgers de gemeente met raad en daad bijstaan of aanwijzingen geven hoe zaken aangepakt moeten worden. Lukt het om leden van een cliëntenpanel bij elkaar te houden als advisering meerdere bijeenkomsten vraagt?
*Alle voorbeelden van cliëntenpanels zijn ingebed in de wijze van werken van de KSD!

Hoe zou de denktank** eruit kunnen zien?
Denktanks kunnen waardevol zijn op de terreinen van Wmo, participatie en jeugdzorg. Gemeenten worden aangemoedigd om innovatieve en participatieve methoden te gebruiken om beleid en dienstverlening te verbeteren. Denktanks kunnen hierbij helpen door expertise en diverse perspectieven samen te brengen om complexe vraagstukken aan te pakken.
**de KSD is een denktank.

Inwonersparticipatiebeleid gaat voorbij aan het ongevraagd adviseren van het gemeentebestuur betreffende onderwerpen in het Sociaal domein, de **bottom-up** benadering.
Ongevraagd adviseren kan het gevolg zijn van wat je zou kunnen noemen “achterstallig onderhoud” van beleidsterreinen, blinde vlekken in het beleid of onderwerpen die door het gemeentebestuur nog niet als urgent of relevant worden ervaren of gezien.
Enkele voorbeelden uit het prille verleden:
- prikkelarme kermis;
- woonbehoefte-onderzoek senioren;
- SVn-lening voor ouderen die hun woning levensloopbestendig willen maken;
- Toekomst van de zorg in onze gemeente vanaf 2022 toegespitst op wonen, welzijn en zorg.

Adviseren versus belangenbehartiging

Op pagina 16 van bedoelde evaluatie is geschreven: “In de huidige vorm – een adviesraad – lopen belangenbehartiging en advisering onbedoeld door elkaar heen. Dit is om meerdere redenen onwenselijk. Het kan leiden tot onzuivere adviezen, waarin niet alle belangen op dezelfde wijze tegen elkaar zijn afgewogen. Het biedt bovendien partijen die zitting hebben in de adviesraad en tevens belangenbehartiger zijn, zoals de **seniorenadviesraad**, de gelegenheid om zijn belangen in de vorm van een formeel advies aan het college te gieten waar andere belangenbehartigers die gelegenheid niet hebben.
Aangezien het niet de bedoeling is dat belangenbehartiging de status en vorm krijgt van een formeel advies, is ook dit reden om de huidige vorm (een adviesraad) te herzien”.

Een denkfout is dat belangenbehartiging en adviseren door elkaar zouden lopen of in elkaars verlengde liggen. Het vervelende daarvan is dat vooral het werk van de Seniorenraad op die wijze bekeken wordt.
Deze twee begrippen die niet worden toegelicht.
Het verschil tussen advies en belangenbehartiging:

- advies betekent een ander raad geven, iemand met raad en daad bijstaan, aanwijzingen geven hoe iets aangepakt moet worden;
- belangenbehartiging is er voor zorgen dat de zaken die belangrijk zijn voor een bepaalde groep personen aan bod komen.

Convenant gemeentebestuur met de Stichting Seniorenraad Edam-Volendam

Wat zegt het convenant met het gemeentebestuur?
De Stichting Seniorenraad Edam-Volendam heeft als doel:
Het fungeren als platform voor alle ouderen in de gemeente Edam-Volendam, georganiseerd of niet georganiseerd en te adviseren over alle zaken die het plaatselijk en regionaal ouderenbeleid betreffen, initiatieven van derden te ondersteunen en waar noodzakelijk haar standpunt openbaar te maken en voorts binnen de door haar gegeven mogelijkheden te voorzien in gevallen waarin het ouderenbeleid niet voorziet en daaraan uitvoering te geven; Het verrichten van alle verdere handelingen die met het vorenstaande in de ruimste zin verband houden of daartoe bevorderlijk kunnen zijn.

Teneinde deze doelstelling nader inhoud te kunnen geven is met het College van Burgemeester en Wethouders een convenant gesloten, waarin onder meer is overeengekomen dat de Seniorenraad aan het College van B&W zowel gevraagd als ongevraagd advies zal geven over beleidsvoorstellen van de gemeente over zaken ten aanzien van inwoners van 55 jaar en ouder uit de gemeente Edam-Volendam.
De Seniorenraad is een adviesorgaan voor het College van B&W, onafhankelijk en niet gelieerd aan enige politieke partij.

Belangenbehartiging ouderen via het Programma Beleidsbepalend Orgaan (PBO) van de L.O.V.E.

Het PBO is een wettelijk aangewezen orgaan dat de redactionele visie en programmakeuzes bepaalt en controleert. Het PBO is een zo goed mogelijke afspiegeling van de L.O.V.E. Tot de stromingen in het PBO behoren de senioren (in 2024 is het aantal 65+ers 24% van de inwoners van Edam-Volendam en in 2030 bijna 30%).
In 2012 en 2013 heeft de Seniorenraad de handschoen opgepakt en heeft inmiddels 50 uitzendingen van het programma “100- min en ouder” uitgezonden op de L.O.V.E. (Andere belangenbehartigers als Sport, Religie, Cultuur, Jongerenwerk enz. hebben ook de mogelijkheid en de gelegenheid content te leveren via de L.O.V.E.).
Een chronologisch overzicht van thema’s over wonen, welzijn en zorg in onze gemeente van 2013 tot heden:

- dementie; verschillende aspecten;
- eenzaamheid {interview met (emeritus) hoogleraar Sociologie Jenny Gierveld};
- activiteiten 60+ bus (opgericht door de Seniorenraad);
- erfelijke ziekten;

- Huis aan het Water;
- kwetsbare ouderen in het verkeer;
- ouderen tijdens feestdagen;
- woonvormen voor ouderen;
- wijkverpleegkundige;
- activiteiten van WelzijnWonenPlus;
- jeugdzorg en Jeugdraad;
- Wmo;
- mobiliteit van mensen met beperkingen in het publieke domein;
- hospice (Den Helder en Thuis van Leeghwater in Middenbeemster);
- comfortabel en veilig wonen;
- CarMar;
- levensloopbestendig bouwen (2 x);
- energietransitie;
- 75 jaar vrijheid;
- vaarwens Stichting Vaarwens;
- woningcrisis;
- het Volendams Museum;
- vrijwilligers hospice Thuis van Leeghwater;
- 70 jarig bestaan Volendams Operakoor;
- mondzorg senioren;
- samenwerking De Zorgcirkel met Team Sportservice (met o.a. cognitieve fitness);
- mantelzorgproject ARTIS van Amsterdam UMC;
- fit- & vitaaldag PX
- respijtzorg door WWP en respijthuis Het Buitenhuis in Wormer;
- routekaart inburgering en begeleiding statushouders naar betaald werk;
- 1572 en daarna: Edamse zeekapiteins;
- specialisten ouderengeneeskunde;
- diverse appgroepen op Facebook om mensen bij elkaar te brengen (met Pauline Silven);
- stichting Invident over activiteiten voor visueel gehandicapten;
- fit- & vitaaldag in Oosthuizen (inclusief interview met Machteld Huber);
- Moedige Moeders;
- vertrekkende pastoor, nieuwe pastoor en nieuwe kapelaan parochie HH Maria en Vincentius;
- doel en activiteiten Katholieke bond voor ouderen (KBO).

Enkele van de hierboven genoemde onderwerpen hebben geleid tot het uitbrengen van een ongevraagd advies door de KSD: (woonbehoefte-enquête in 2016/2017, SVn-lening, comfortabel en veilig wonen n.a.v. Woonvisie 2017-2021, toekomst van de zorg – wonen, welzijn en zorg – vanaf 2022 in 2021).
Belangenbehartiging en advies lopen **niet** door elkaar; belangenbehartiging kan leiden en heeft geleid tot enkele ongevraagde adviezen door de KSD.

Conclusies en aanbevelingen KSD

- In de visie notitie Participatiebeleid van 2020 heeft de KSD aangegeven behoefte te hebben aan:
  - een concrete afspraak over de beleidscyclus van de gemeente: dit t.a.v. evaluatie van advies bij sommige beleidsnota's en terugkoppeling naar de KSD;
  - duidelijkheid over de rol bij omgevingsplannen bij aspecten van de KSD:
    - publiek domein;
    - jeugdraad;
    - participatieraad;
    - Wmo-raad.
  - Inbreng leveren aan beleidsnota's nog voordat de KSD om een formeel advies wordt gevraagd. Daartoe zou de KSD in samenwerking met de gemeente een jaarlijkse beleidsagenda willen opzetten.

- Adequate werkwijze gemeente in relatie tot de KSD
  Wat de samenwerking met de gemeentelijke organisatie aanmerkelijk verbetert, is als de gemeente een vast format hanteert voor het ophalen van input voor gevraagde adviezen, alsmede voor de communicatie in verband daarmee. Genoemd format moet ook geschikt zijn om de input van ongevraagde adviezen te verwerken. In de raadsinformatiebrief geeft u op hoofdlijnen aan wat vanuit de gemeentelijke organisatie verbeterd kan of moet worden.
  Kort samengevat dient de gemeentelijke organisatie zodanig te zijn of worden ingericht dat de werkwijze en communicatie vice versa, het komen en gaan van bestuurders, ambtenaren en leden van adviesraden overleeft.
  De gemeente zorgt ervoor dat advisering – gevraagd en ongevraagd – gefundeerd is in een verordening. De gemeente kan dan altijd terugvallen op een vaste kern van betrokken inwoners met een schat aan ervaring en expertise, mensen bovendien die de ogen en oren van de samenleving vormen.
  Het bovenstaande zou niet meer het geval zijn als de gemeente alleen met (ad hoc) groepen of panels gaat werken. Dan is het maar afwachten welke kwaliteit de gevraagde input oplevert, hoe het verloop is naarmate panels of groepen langere tijd betrokken blijven bij een project enz.

- Ongevraagde adviezen
  In de raadsinformatiebrief wordt **geen** onderscheid gemaakt tussen gevraagde en ongevraagde adviezen van de KSD.
  De kracht van de KSD ligt in de ongevraagde adviezen. Vier van de meest in het oog springende voorbeelden zijn: de toekomst van de zorg in onze gemeente vanaf 2022, de toekomst van het Boelenspark, bouwen van appartementen voor (aanstaande) senioren die niet in aanmerking komen voor een sociale huurwoning, prikkelarme kermis.
  De KSD speelt dus in op actuele maatschappelijke ontwikkelingen/vraagstukken of zaken die van belang zijn voor de inwoners. De KSD heeft hiervoor gestructureerd overleg met de woningbeheerstichtingen De Vooruitgang en Wooncompagnie, De Zorgcirkel, Evean, CBW, dorpsraden vertegenwoordigd in het GDO enz. De jaarverslagen van de KSD en Stichting Seniorenraad zijn wat dat betreft heel duidelijk.

- Signaleren en monitoren
  De KSD signaleert via de onderliggende adviesraden maatschappelijke ontwikkelen die kunnen leiden tot ongevraagde adviezen. Samen met onze gesprekspartners vormen we de ogen en oren in de samenleving.

- Gevraagde adviezen
  De KSD is van mening dat de aangeleverde gevraagde adviezen verder gaan dan het verplichte vinkje halen. De KSD levert vanuit een gedegen kennisbasis adviezen en heeft tot nu toe geen informatie vanuit het ambtelijk en bestuurlijk apparaat gekregen dat de adviezen ondermaats zijn of op welke wijze de kwaliteit van adviezen verbeterd zou kunnen worden.

- Toekomstige rol van de KSD
  Als onderdeel van de procedure van de voortgang van de evaluatie inwonersparticipatiebeleid stelt de KSD voor om op basis van genoemde argumenten samen met de gemeente (lees ambtelijk apparaat) vorm te geven aan een op de toekomst gerichte invulling van het advieswerk, gevraagd en ongevraagd.

  Hoogachtend namens de KSD

  Drs. J.H.C.M. Tol, voorzitter;
  C.H.M. Schilder, secretaris.

Secretaris Koepel Sociaal Domein Edam-Volendam
C.H.M. Schilder, Sint Nicolaashof 27, 1131 GV Volendam
Tel.: 06-51865779. E-mail: casschilder@ziggo.nl